

Tenslotte nog enkele vragen!

Is in Uw Gemeente reeds een extra Kerkcollecte voor de Zending gehouden?

Is wellicht een z.g. „Deur-Collecte” georganiseerd?

Is op andere wijze reeds extra hulp geboden?

Als dit niet zoo zijn mocht, wilt U misschien met Uw predikanten of vrienden eens overleggen, wat gedaan kan worden?

God geve U lust en gelegenheid om de gevraagde hulp te verleen!

Van onzen hartelijken dank kunt U verzekerd zijn.

Onze vestiging te Sanggona op Z.O.-Celebes.

Door Br. D: KOK.

Alvorens het zoover was, moest er een jaar verlopen.

Wij kwamen in Febr. 1920 te Kolaka, de kustplaats, aan. De korte route van de K. P. M.-stoomer hadden we getroffen en waren we in drie dagen van Makassar te Kolaka.

Wanneer U dit zoo hoort, krijgt u allicht de voorstelling van een tamelijk goede verbinding van Kolaka met Makassar. Van de stoomer, die de verbinding tot stand brengt, is niets dan goeds te vertellen, dat weet een ieder, die met zulk een boot gereisd heeft, uit eigen ervaring. Ook van de hulp, ons geboden, door kapitein en overige bemanning, kunnen we dankbaar gewagen.

Een juiste voorstelling echter van den tijd der verbinding krijgt u wanneer wij het volgend geval construeeren:

Met de boot komt een kennisgeving van een postpakket. De post wordt boven gebracht, wat drie dagen in beslag neemt. Drie dagen vóór den tijd, dat de boot in Kolaka verwacht wordt, zenden we een jongen naar beneden met de post, dus ook met die kennisgeving.

De boot komt om de 12 of 16 dagen, naar gelang de boot haar route neemt over Palopo naar Kolaka of omgekeerd van Kolaka naar Palopo.

In het gunstigste geval kunnen wij dus na 31 dagen dat de kennisgeving uit Makassar verzonden was, het postpakket te Sanggona in ontvangst nemen.

Gebeurde het, en dit is ons meer dan eens overkomen, dat een jongen, die de post naar beneden bracht, onderweg pijn aan zijn voeten kreeg of de koorts overviel hem en hij daarom later beneden kwam, zoodat de boot reeds vertrokken was, dan duurde de tijd nog 12 of 16 dagen langer.

Wij machtigden iemand te Kolaka, om zulk een kennisgeving voor ons te teekenen, waardoor deze nog met dezelfde boot naar Makassar gezonden kon worden. Veel hielp ons dit niet, want daar de boot als regel zeer vroeg in den morgen aankwam en weder spoedig vertrok en onze gemachtigde schijnbaar van geregelde levenswijze was, d. w. z. dat hij zijn nachtrust niet bekortte, dan wanneer zeer gewichtige redenen hem daartoe noodzaakten, baatte dit ons niet veel.

Zoo was het een streep aan den balk wanneer we één postpakket ontvingen, waarvan we niet eerst de kennisgeving hadden ontvangen.

U kunt zich dus nu wel een voorstelling maken van de verbinding met Makassar en ook begrijpen, dat het één van de gebeurtenissen was van de maand, wanneer de post boven kwam.

Juist toen wij naar Java vertrokken, vernamen wij dat het ons was toegestaan om een eigen postzak te hebben. Dat zou een heele verbetering zijn geweest.

Wij kwamen dus in Februari 1920 na drie dagen reizen van Makassar te Kolaka aan.

Het was vroeg in den morgen, maar allerlei prauwen en prauwtjes lagen de boot op te wachten. Een tien minuten roeiens van de pier van Kolaka liet de boot haar anker vallen en toen was het een wedstrijd van al die bootjes, welke het eerst de boot zou bereiken.

Jongens sprongen in zee om van een prauw het touw uit te brengen naar het schip, om het aldaar vast te maken, waarna de bemanning de prauw naar het schip toe trok, wat vlugger ging dan roeien.

Een helsch lawaai en gegil heerscht er dan, en dat er niet meer ongelukken gebeuren, is een wonder.

Wij stapten in een roeiboort, vergezeld van eenige jongens, in dienst bij Br. v. D. KLIFT, die ons een schrijven van hem brachten, inhoudende dat het hem speet ons niet te kunnen afhalen, daar het heugelijk feit van gezinsvermeerdering bij hem thuis had plaats gehad.

Niettemin bleek dat hij uitnemend voor ons gezorgd had. De pasanggrahan konden we betrekken te Kolaka.

Voor mijn vrouw bestond er eenig bezwaar om te paard naar Mowewe te gaan en besloten we gebruik te maken van een draagstoel voor haar, terwijl ik te paard zou stijgen.

De jongens van Br. v. D. KLIFT gingen terug naar Mowewe om ons besluit over te brengen, terwijl wij ons inrichtten en afwachten de dragers en den draagstoel. Na eenige dagen kwam het verlangde dan ook.

Wij hadden gelegenheid gehad om Kolaka eens te bekijken. Een groote plaats is Kolaka niet; wanneer er een duizend menschen wonen, de Chineezen, Boegineezen en Amboneezen, die als soldaat daar gelegerd zijn, medegerekend, is het veel.

Na eenige dagen gingen wij op reis naar Mowewe. 's Morgens om zeven uur verzamelden zich de dragers voor de pasanggrahan en nam mijn vrouw plaats in den draagstoel, terwijl ik mijn paard besteeg.

Reeds dadelijk buiten het dorp begon de klimpartij, waar de weg nog al stijl oploopt en waar de draagstoel bijna op zijn kop stond; verder ging het meer geleidelijk.

Vlug ging de reis zoo niet, telkens moest de draagstoel worden neergezet. Wel droegen een achttal dragers, maar aan den stoel zelf zat nogal gewicht en dit vermeerderd met dat van mijn vrouw, maakte den last nog al zwaar.

Ik trachtte de menschen te helpen door aan een touw mijn paard te laten trekken. Dit ging iets vlugger, maar nu was er wat anders. Hoe meer trekkracht het paard uitoefende, hoe meer de dragers die kracht op hun schouders gevoelden, zoodat spoedig bleek dat ook deze methode niet de juiste was. Neen, waar de dragers méer ooren naar hadden, was mijn voorstel aan mijn vrouw om zoo nu en dan eens uit te stappen en aan mijn arm wat te loopen. Ook mijn vrouw nam dit voorstel met beide handen aan. Het schommelen van den stoel, die zoo nu en dan op zijn kop stond, zoodat mijn vrouw meer stond dan lag, was nu niet zoo geschikt om haar te doen zeggen: „Heerlijk, om zoo gedragen te worden!” De weg gaat over drie bergruggen, dus op en af.

't Liep al naar éenen, toen we halverwegen ons even versterkten en verfrischten, we moesten echter spoedig voort om nog vóór donker te Mowewe te komen.

Eindelijk, tegen zonsondergang, bereikten we den laatsten bergtop en zagen we voor ons, beneden in 't dal, heel klein, het huis van Br. v. d. KLIFT. Een luid geschreeuw der dragers ging op, nu ze zoo ver gevorderd waren. Mijn vrouw had zich zoodanig vermoeid bij het opgaan van den berg, dat ze nu, naar beneden gaande, maar weer van den draagstoel gebruik maakte.

Ook van het erf van Br. v. d. KLIFT had men ons opgemerkt. Een, zoo hoorden we later, zag het witte paard, dat, door de avondzon beschenen, goed zichtbaar was en later ook een stoet van menschen. Wij hadden dan ook niet den voet van den berg bereikt of daar kwam hulp opdagen en ging het toen in looppas vooruit, schreeuwende en gillende.

't Was flink donker, zoodat we, bij het huis van Br. v. d. KLIFT gekomen, wel een lamp zagen, die als een zoeklicht op ons werkte,

wel de stem van Br. v. D. KLIFT hoorden, maar van hem zelf zagen we niets.

U kunt begrijpen, hoe blij we waren, aangekomen te zijn, maar ook de blijdschap van de familie van Br. v. D. KLIFT, die na een klein jaar in de bergen gewoond te hebben, haar eerste logés ontving, waarin zij spoedig medehelpers zouden vinden.

Wat we onze beenen voelden den volgenden dag!

Dat ons verblijf in Mowewe slechts tijdelijk zou zijn, ligt voor de hand, maar dat het nog een goed jaar zou duren, vóór we naar Sanggona, de plaats onzer vestiging, zouden gaan, dat hadden we allerminst verwacht.

Daar we bij onze aankomst te Mowewe zoo goed als niets van de taal kenden, deden we de eerste maanden niets dan taalstudie. Toen we later een huisjongen hadden, was die ons daarin behulpzaam.

Die jongen had van zijn makkers 'een bijnaam gekregen, die zooveel beteekende, als zonder werken toch aan zijn brood te kunnen komen. Een luilak eerste klas, tenminste wat het buitenwerk betrof. Ik had hem dan ook reeds lang zijn ontslag gegeven, had hij het hart mijner vrouw niet gestolen door zijn nette werken binnenshuis en zijn geduld, waarmede hij haar pogen om zijn taal te spreken, aanhoorde, en juist die beteekenis harer woorden begreep, die zij er in had willen leggen, maar, helaas, er zoo weinig in legde. Dat overkwam natuurlijk mijn vrouw niet alleen, dat begrijpt u wel.

Hij bleef dus, en zeide zoo eens tot mij, dat ik hem maar alles moest vragen, dan zou hij mij de taal wel leeren.

Dan kon hij op zijn matje zitten en een sigaretje rooken, dat ik hem aanbood om den moed er in te houden, begrijpt u?

Die jongen bleek dus ook zijn goede eigenschappen te hebben en hij heeft ons dan ook veel van de taal geleerd, door zijn geduld, dat soms zoover ging, dat hij er bij in slaap viel.

Na eenige maanden maakten Br. v. D. KLIFT en ik ons reisvaardig om een tocht naar het Noorden te maken, om een plaats uit te zoeken waar we ons zouden kunnen vestigen.

Na veertien dagen kwamen we weder thuis, waar mijn vrouw, toen we een dag van huis waren, ziek geworden was en nog van een darmaandoening niet genezen te bed lag.

Of het nu 't terugzien van haar man was of iets anders, zij was na eenige dagen gelukkig weder hersteld en konden we over de toekomst praten, over Sanggona, een plaats, twee dagreizen van Mowewe gelegen, dus drie dagen van de kust af.

Dit dorp is voor daar een flinke plaats, maar telt toch niet meer dan 400 inwoners. Deze menschen behooren tot een anderen stam dan de lieden, waaronder Br. v. D. KLIFT werkt.

Sanggona ligt aan de Konaweha-rivier, welke naar Kendari stroomt.

Dat zoo'n rivier, die breed en diep genoeg is voor groote vloten, beladen met rotan of klappers, haar beteekenis heeft voor het achterland, begrijpt u, maar dat die goede verbinding met Kendari ook de verbreiding van den Islam in de hand gewerkt heeft, en nog doet, is voor ons werk minder gewenscht.

De handelaars, en hier bestaan die voornamelijk uit Boegineezen en slechts uit enkele Chineezzen, de handelaars koopen de rotan en de klappers op in de dorpen aan de rivier gelegen.

Als echte Mohammedanen propageeren zij den Islam. Hier komt bij dat de hoofden daar stammen uit de vroegere overheerschers, uit Boni en Loewoek afkomstig, en dus meestal ook Mohammedanen zijn, wat ook hier het geval is.

Nu heeft de Islam reeds zoover ingang gevonden, dat er Mohammedaansche Godsdienstleeraars zijn, bedehuizen in enkele dorpen zijn opgericht, dat wij menigmaal een goeroe, die in een der naastbijliggende dorpen woont, in ons dorp zagen. Geen doode wordt er begraven of eerst wordt op zijn komst gewacht. Verder laten velen uit ons dorp zich besnijden. Dat er ook wat anders achter zit dan gevoel voor aansluiting bij den Mohammedaanschen godsdienst zal u straks duidelijk worden.

Sanggona zou dus onze woonplaats zijn, wanneer alles liep, zooals we het ons voorstelden.

Toen Br. v. d. KLIFT en ik als de plaats, het meest geschikt voor ons werk, Sanggona aanwezen, lieten wij het dorps hoofd roepen, het vroegere dorps hoofd, de oude kapala genaamd, voorts het vroeger stamhoofd en de onder-dorps hoofden.

Aan hen werd ons voornemen medegedeeld. Stil hoorden ze alles aan, ze maakten geen bezwaren, en op onze vraag, waar de meest geschikte plaats voor ons huis zou zijn, werd ons een plek gewezen.

Alles liep dus van een leien dakje. Over niet zoo langen tijd zouden we een eigen huisje hebben en dan zou ons werk beginnen.

Wat kwamen we bedrogen uit!

Na eenigen tijd gingen Br. v. d. KLIFT en ik weder naar Sanggona, om de menschen wat aan te sporen. Toen dit gebeurd was, keerde Br. v. d. KLIFT naar huis terug en ik bleef alleen achter, om in ontvangst te nemen wat gebracht zou worden.

Wat al verwachtingen koesterde ik! Ik maakte mij al ongerust dat er nog geen opslagplaats was voor alles en ik besloot de balken maar zoolang onder de pasanggrahan te bergen, opdat die niet te veel van den regen zouden te lijden hebben. Bracht men maar vast een honderd atap, dan kon ik mijn jongens een schuur laten maken.

Zoo dacht ik en overlegde ik, maar de eerste dag ging voorbij, zonder dat ik iemand zag, het dorp scheen als uitgestorven. Zoo ging het ook de volgende dagen.

Ik had twee jongens bij mij. Zij waren afkomstig uit Mowewe en behoorden dus niet tot den stam, waartoe de menschen uit Sanggona behooren. Daarbij kwam misschien dat ze meer wisten dan ik en beter van het gevoelen der menschen op de hoogte waren. Hoe het ook zij, zij sliepen bij mij in de pasanggrahan en bonden de rotandeur goed dicht van binnen, terwijl ze hun groote hakmessen dicht bij de hand hielden.

Ik merkte duidelijk, dat ze niet op hun gemak waren en ze spraken het dan ook uit, nadat wij eenige dagen gewacht hadden, terwijl niemand verscheen, dat het niets zou worden, de menschen wilden niet. Toen dan ook den volgenden dag niemand verscheen en ik in 't dorp geen menschen zag, besloot ik terug te keeren.

Toch was ik niet geheel vrij van 't gevoel dat een soldaat moet hebben die van zijn post is gevlucht, maar ik was zoo teleurgesteld, waarbij ook nog kwam dat ik nog zoo weinig van de taal kende, zoodat van een gesprek met mijn jongens weinig terecht kwam. Zoo geheel alleen en onder zulke omstandigheden had ik behoefte om eenige dagen terug te gaan.

Vrees voor de menschen deed mij niet terugtrekken, hoewel in het dorp het vroegere stamhoofd woonde. Deze had een gloeiende haat voor al wat blank was.

Hij was eerst belangrijk beperkt in zijn macht door het gouvernement. Kon hij vroeger, toen het gouvernement zich nog niet zoo liet gelden in het binnenland, zoowat alles doen waar hij zin in had, zelfs om iemand te doodden — later moest hij zich aan de voorgeschreven bepalingen houden.

Toen hij zich ook toen nog aan verschillende dingen schuldig maakte, werd hij gestraft met verbanning.

(Wordt vervolgd).

Van Allerlei.

Br. en Zr. BLIEK werden verblijd door de geboorte van een Zoon, JACOB.

* * *

In antwoord op een tot een tiental personen gericht verzoek om steun voor de Kerstkisten, heeft Mevr. LINDENBORN dankbaar ontvangen: f 25.— + f 25.— + f 25.— + f 10.— + f 10.— + f 2.50 + f 2.50 + f 5.— + f 10.— = f 115.—.

Onze vestiging te Sanggona (Z.-O.-Celebes).

Door Br. D. KOK.

(*Vervolg*).

Teruggekeerd, mocht hij zijn plaats als hoofd niet meer innemen en was hij toen niets meer dan een gewoon dorpsbewoner, die, evenals zij, aan den weg te werken had, wanneer daartoe de tijd was.

In de praktijk bleek hij evenwel nog zijn ouden invloed te bezitten en dat het tegenwoordig stamhoofd zelfs bang voor hem was en hem zooveel mogelijk ontzag.

Die man met zijn onsympathiek gezicht en gloeiende haat voor al wat blank was, die door zijn brutaliteit en praatjes zooveel invloed had, woonde in Sanggona.

Hij was altijd vriendelijk, wanneer hij ons ontmoette, en den dag vóór zijn arrestatie liet hij ons nog eenige klappers brengen, doch achter onzen rug zou hij blijken de man te zijn, die ons het meest tegen werkte.

Ik zei zoo juist dat hij een goed prater was, waarbij ook kwam dat hij als dwangarbeider iets van de wereld gezien had, al bestond voor hem die wereld slechts uit Makassar en eenige plaatsen op Java.

Hij had daar ook meer Maleisch geleerd en voerde daarin graag een gesprek met ons.

Daar geldt het: wie het beste praten kan, heeft het recht aan zijn kant. Om daar een staaltje van te noemen:

Een jongen van Br. v. D. KLIFT was met een drager naar Kolaka gezonden. Die drager droeg een kist, en in die kist waren ook brieven geborgen, daarin gedaan om beveiligd te zijn tegen den reger. Die jongen en die drager hadden tegenspoed gehad onderweg. De jongen zou doorgaan naar Kolaka, dat hij alleen nog voor donker zou kunnen halen; de drager zou ergens overnachten, maar zorgen den volgenden morgen bij het eerste schemeren in Kolaka te zijn.

De boot kwam en vertrok evenwel zonder de brieven, omdat de drager niet was komen opdagen.

De jongen ging op zoek en vond die kist nog in het dorp, waar hij haar had achtergelaten, waarop hij den man, die zijn woord niet gehouden had, een flink pak slaag toediende.

Die drager liet het daarbij evenwel niet zitten, maar ging naar Br. v. D. KLIFT en dreigde dien jongen te zullen aanklagen wanneer deze hem geen rijksdaalder, als soort van schadevergoeding, gaf.

De jongen, geroepen, zeide echter: ga jij maar naar den gezaghebber en dan zullen we eens zien, wie het beste praten kan.

De drager, bewust van zijn minderheid in het praten, droop af en bracht niets voor den gezaghebber.

Nu, zoo'n prater was dat vroegere stamhoofd ook en niemand was er, die tegen zijn wil zou durven ingaan, laat staan hem aanklagen.

Zijn brutaliteit zou hem toch ten val brengen. Hij werd steeds minder voorzichtig en ten slotte maakte hij het zóó bont, dat het tegenwoordig stamhoofd, die op zijn beurt zijn reden had om hem vijandig te zijn, de zekerheid had dat hij hem kon laten veroordeelen, en nu draalde hij niet langer, maar klaagde POMBILI aan.

Wij waren juist in Sanggona en dus bij zijn arrestatie tegenwoordig. Liever was ik er niet bij tegenwoordig geweest, om zelfs den schijn te vermijden hier in de hand te hebben, maar we hoorden slechts enkele uren van te voren dat hij gearresteerd zou worden, en toen te vertrekken zou juist dien schijn hebben versterkt.

Uit vrees voor hem, liet de inlandsche assistent het voorkomen of POMBILI slechts voor een kleine zaak naar Kolaka geroepen werd. In tegenwoordigheid van POMBILI liet die inlandsche assistent mij zijn revolver zien, alleen om hem van mogelijke plannen van overval af te brengen.

Eenmaal in Kolaka zijnde, werd hij dadelijk in de gevangenis gestopt, en moest hij baden, dan geschiedde dit aan een lang touw, met een lus om zijn hals geslagen.

Bij het verhoor kwamen de tongen los, zijn veroordeeling volgde en nu werd hij voor een tiental jaren verbannen.

Duidelijk was nu zijn afwezigheid te Sanggona te bemerken, er kwamen nu meer menschen met ons praten. Hout halen echter voor ons deden ze nog niet. Toen wij er op aandrongen, maakte het dorpshoofd een snijdende beweging met zijn hand langs zijn kin en zei: „Al snijdt u ook mijn hoofd er af, het zal de menschen niet bewegen om hout te halen.”

Nu toonde ik mij verstoord en hoewel de avond begon te vallen, maakte ik mij gereed tot vertrek en vertrok. Ik overnachtte in het huis van het stamhoofd, die eenige dorpen verder woonde. Deze trok flink van leer tegenover mijn dragers, die uit Sanggona afkomstig waren.

Toen ik den volgenden morgen vroeg vertrekken wilde, zaten daar het dorpshoofd van Sanggona met eenige voornaamste uit dit dorp. Ik deed of dit mij niets geen belang inboezemde, groette ze allen en wilde vertrekken. Nu hielden ze mij evenwel terug en zeiden nog eens te willen praten met mij. Ik stemde daarin toe.

Het dorpshoofd vertelde nu, dat de menschen wel hout wilden halen, doch op één voorwaarde. Die voorwaarde hield in, dat ze niet gedwongen zouden kunnen worden om Christenen te worden.

Aan die voorwaarde kon ik makkelijk voldoen, en zeide hun dan ook, dat ik dat nooit van plan was geweest te doen en dat ze er van op aan konden dat dit in de toekomst ook niet gebeuren zou.

Tabak werd nu te voorschijn gehaald en papier, een sigaretje werd gerold: de overeenkomst was getroffen.

Mijn reis naar Mowewe zette ik toch door, daar ik berichten van mijn vrouw ontvangen had, die mij noodzaakten naar huis te gaan.

Toen ik eenige dagen na het voorgevallende in Kolaka kwam, vernam ik dat het dorpshoofd van Sanggona aldaar aangehouden werd.

Toen wij de plaats van onze vestiging hadden vastgesteld, hadden we den gezaghebber verzocht om, als het zoover kwam, den menschen vergunning te geven om boomen voor ons te mogen vellen.

Dit verzoek is verkeerd opgevat geworden: de gezaghebber had den menschen bevel gegeven om hout voor ons te halen.

Nu was het dorpshoofd bij hem gekomen om te zeggen nog geen hout voor den Zendeling te kunnen halen, daar de rijsttuinen aangelegd moesten worden.

Dus nu toch weder tegenzin om timmerhout voor ons te halen!

De gezaghebber vond ook, dat het in den tijd van tuinen aanleggen moeilijk kon, maar daar de menschen meer dan tijd gehad hadden om het wél te doen, werd het dorpshoofd aangehouden; hij moest in Kolaka voorloopig blijven. Dat was minder prettig voor den man, maar ook voor ons. Dit hadden wij zoo niet bedoeld.

Gelukkig wist Br. v. D. KLIFT hem te bewegen om den man te laten gaan. Wij hebben toen moeten wachten tot de aanleg der tuinen achter den rug was. Menschen uit andere dorpen, die tot den stam behooren waaronder Br. v. D. KLIFT woont, gingen aan het hout halen, en toen deze de guldens en de blinkende rijksdaalders in ontvangst namen, als prijs van het gebrachte, toen krabden ook de menschen van Sanggona zich eens achter de ooren en bezweken zij voor de verleiding.

't Werd nu gelukkig alles anders, het hout stroomde nu binnen, de atap, die als dakbedekking dienst moest doen, werd bij honderdtallen binnengebracht.

Wij waren er nog lang niet, dat wisten we wel, maar de moeilijkheden, welke nu kwamen, daarvan wisten we wel dat we ze aankonden.

Daar was het geschikt maken van het terrein, dat gelegen was aan den anderen kant van den weg dan waar het dorp gebouwd was.

Daar groeide hoog rietgras. Het stond dicht op elkaar, was dik en hard van steel en werd daarom zoo langzaam droog, waardoor het weder zoo lang duurde vóór we het konden verbranden.

Mijn twee jongens en ik moesten dit zelf doen, daar hiervoor geen menschen te krijgen waren. Deze hadden hun tuinen te verzorgen en haalden daarbij nog hout voor ons. We kregen het voor elkander. De jongens droegen om beurten een paar schoenen van mij om hun bloote voeten te beschermen tegen de bijtende mieren.

Toen we eenmaal zoover gevorderd waren dat een flinke plek schoon was, waar ons toekomstig huis gezet kon worden, begonnen we een put te graven.

Het zand dat uitgegraven werd was mooi om die plek op te hoogen, want al zou ons huis op palen komen te staan en die palen op groote steenen om 't rotten te voorkomen, voor het afvoeren van het regenwater zou het beter zijn dat er wat verval zat in de afvoergoten.

Voorts, wanneer we goed water aantreffen, zou dit een buitenkansje zijn en van groot gewicht voor later. Wij moesten het nog met rivierwater doen, dat best voldeed, mits het eerst gekookt werd. Daar echter die rivier bij een flinken regenval zoo vuil van de modder zag, moesten we steeds op regen bedacht zijn en water in voorraad houden.

Zoo hebben we eens, toen de regen ons overviel en niemand er aan dacht om water te halen, en het eenmaal aan koken toe was, het water eerst eenige malen door een prop watten moeten filtreeren vóór het eenigszins minder grauw zag en we het toen maar voor geschikt hielden met de gedachte: zand schuurt de maag.

Wij schoten aardig op en na een meter of vijf diep te zijn gekomen kregen we water en konden we niet verder doorwerken, daar we tot onze knieën wegzakten.

Een pomp moest besteld worden, wij hadden echter geen geld en zagen reeds lang naar een geldzending uit Nederland uit.

Wij durfden aan bestellen niet denken, daar de verkoopconditie luidde: een maand na levering betalen, wat voor ons neerkwam op: boter bij de visch.

Wij hadden dan water, wel geschikt om daarmede al het houtwerk af te boenen, maar nog niet geschikt als drinkwater.

We vorderden evenwel.

De timmerlieden, een vakman en drie lieden, die het vak wel leeren wilden, schoten al aardig op en toen ik naar Mowewe ging voor een halve maand, om Ds. LINDENBORN te ontmoeten, toen dacht ik: nu ga ik niet meer alleen terug, maar ga met vrouw en kind naar Sanggona.

Nadat Ds. LINDENBORN vertrokken was, maakten we ons reisvaardig om met ons drieën naar boven te trekken.

(Wordt vervolgd.)

ORG A A N

DER

NEDERLANDSCHE ZENDINGSVEREENIGING.

(Opgericht 1858.)

VERSCHIJNT MAANDELIJKS.
HOOFDBESTUUR, gevestigd te ROTTERDAM:
Dagelijksch Bestuur:
Ds. H. J. DE ZWART, te Scheveningen,
President.
Ds. B. J. C. RIJNDERS, Vice-President.
H. VAN RANDWIJK, Penningmeester.
J. J. VOORTMAN.
G. VAN VLIET.
H. MOSTERT.
Ds. M. LINDENBORN, Dir. d. N. Z. V., 1e Secr.
 (Heemraadssingel 129, Tel. 3307).

POST-CHEQUE- en GIRO-REKENING
No. 10659.

Gelieve alle stukken, brieven, postwissels enz., de Nederlandsche Zendingssameniging betreffende, te adresseeren: „Nederlandsche Zendingssameniging, Heemraadssingel 129, Rotterdam,” en niet aan een persoonlijk adres.

K. VAN DER BRUG, Sneek.
Dr. W. COENRAAD J. Wzn.,
Beek en Ubbergen.
Dr. F. J. FOKKEMA, Oegstgeest.
Ds. H. P. FORTGENS, Voorschoten.
Ds. W. W. v. HAAFTEN, Noordwijk-Binnen
Ds. H. J. HAK, Domburg.
J. A. HOEKENDIJK, Heemstede.
Ds. A. J. MONTIJN, Utrecht.
Ds. C. D. VAN NOPPEN, Zwolle.
Ds. N. OOSTERVEEN, Boyl.
Ds. L. D. POOT, Amsterdam.
Dr. J. RIEMENS, Leiden.
Ds. H. J. ROOSEBOOM, Delft.
Ds. N. VAN SCHOUWENBURG, A'dam.
Ds. J. C. SCHULLER, Den Haag.
Ds. IJ. STELMA, Tzum.
Ds. G. H. WAGENAAR, Rotterdam.

INHOUD: 1. Onze vestiging te Sanggona (Z.-O.-Celebes), door Br. D. Kok. (Slot). —
 2. Schoolkisten van den Zendingssameniging-Raad. — 3. Boekbespreking. —
 4. Ontvangsten, enz.

Onze vestiging te Sanggona (Z.-O.-Celebes).

Door Br. D. KOK.

(Slot.)

Eenige dagen vóór ons vertrek hadden wij het dorpshef van Mowewe om dragers verzocht tot het volgende dorp, maar op den morgen van vertrek kostte het heel wat moeite om een voldoende aantal bij elkander te krijgen. De menschen moesten uit hun huizen gehaald worden.

't Liep al aardig naar twaalf uur toen we vertrekken konden. In het volgende dorp dezelfde geschiedenis met het verwisselen der dragers, en ik moest zelf zoo nu en dan een der dragers aflossen, daar er een drager te weinig was. Er waren geen menschen op dat oogenblik meer te krijgen.

Nu begon ook de regen te vallen en werd alles even triestig en somber. DRIES, ons zoontje, die bij mij voorop het paard zat, was in slaap gerold, terwijl ik hem met de eene hand vasthield, moest ik met de andere een pajong boven ons hef houden. De

leidsels had ik om mijn hals geslagen en had zoo mijn paard in mijn macht.

Wij moesten nog een flink eind om Amororo te bereiken, alwaar een goede pasanggrahan is om te overnachten. Het was juist nog licht genoeg, om de lamp te kunnen vinden en aan te steken.

Spoedig lag ons bed gespreid en konden we van kleeren verwisselen, die door en door nat geworden waren, terwijl een der jongens wat water opzette, om daarna een blikje te warmen.

Het dorps hoofd was dadelijk na onze aankomst gekomen en had iemand hout laten brengen. Zoodoende brandde er weldra een lustig vuurtje en was het maal voor ons en de jongens spoedig gereed.

Het smaakte ons goed, en we maakten het toen niet lang meer, maar stapten zoo spoedig mogelijk in bed. We sliepen als polderjongens, zoodat de volgende morgen ons weder uitgerust vond en klaar voor de verdere reis.

Wij zouden nu niet zoo lang te paard zitten, daar we van plan waren om te Pehanggo te overnachten, dat halverwege Mowewe—Sanggona ligt en slechts vijftien kilometer van Amororo, waar we overnacht hadden.

Reeds vroeg in den middag kwamen we te Pehanggo aan, dat op den Zaterdag vóór Pinksteren was, en we besloten om den Zondag daar ook te blijven, daar mijn vrouw zich doorgereden had.

Den Maandag daarop gingen we verder en bereikten 's avonds Sanggona, blijde, aan het eind van onze reis te zijn.

Ik was een halve maand weg geweest en had verwacht dat het geraamte van ons huis al overeind zou staan. De timmerlieden echter hadden het er van genomen en niet veel uitgevoerd. Veel kon ik er niet van zeggen, daar de heeren zoo licht op hun teenen getrapt zijn, zoodat ze dadelijk klaar staan om hun ontslag te vragen, en dan zit je nog verder van huis, omdat er moeilijk anderen te krijgen zijn. Trouwens, of je nu door de kat of den kater gebeten wordt: het blijft lood om oud ijzer.

Het eerste werk was nu om de balken overeind te zetten, waar eenige dagen mee gemoeid waren, toen kon de atap er op. Veertig menschen hadden daar twee dagen werk aan. We lieten de atap dicht op elkaar leggen, opdat ons huis een jaar of vijf waterdicht zijn zou.

Nu kwam er schot in 't werk. De planken werden gelijk gemaakt en kon een der kamers worden dichtgespijkerd, hetgeen met den meesten spoed gedaan werd.

Mijn vrouw had in de pasanggrahan flink koude gevat. 't Had op een keer gestortregend, gepaard met een hevigen wind, terwijl

ik bij het werkvolk was. De atap van de pasanggrahan bleek tegen zulk geweld niet bestand: het water stroomde naar binnen. Om ons bed tegen het water te beschermen, was mijn vrouw druk bezig. 's Avonds bleek reeds, dat ze het flink te pakken gekregeu had.

Met een zieke in zulk een hokje was geen doen, vandaar dat we met Jan en alleman aan het werk waren om een der kamers dicht te krijgen van ons huis in aanbouw. In tien minuten tijds werd een ledikant in elkaar geslagen en toen bracht ik mijn vrouw in een deken over.

Wat was dat een heerlijkheid, een ruime kamer en een flink bed te hebben. De overgang was zoo groot, dat we ons bepaald rijk gevoelden.

Ramen waren er nog niet, maar een paar lakens waren spoedig voor de openingen gespijkerd.

De deuren waren klaar, er waren evenwel nog geen schroeven, noch scharnieren, daar die nog niet besteld hadden kunnen worden vanwege het gebrek aan geld. De deuren werden er vóór gezet en een lat, tusschen een paar klampen, sloot ze aan den binnenkant af. Wat waren we blijde met zulk een kamer in deze omstandigheden!

Gelukkig beterde mijn vrouw en was ze na een veertien dagen weder hersteld. Gedurende dien tijd had ik den timmerlieden ander werk in de loods opgedragen. We hoorden dus geen hamer.

Nu mijn vrouw weder op de been was, werd het huis verder afgewerkt. Dit is echter niet juist uitgedrukt. De bijgebouwen stonden b.v. reeds voor het grootste deel, toen ons woonhuis nog lang niet afgewerkt was.

Dan was het wachten op schroeven en scharnieren, zoodat je kasten had zonder deuren, dan moest je wachten op glas, zoodat de ramen er nog niet in konden.

De bijgebouwen wilden we op cement zetten, maar deze gebouwen stonden er al op blokken hout, toen het cement boven kwam. Het cement hebben we er toen onder gewerkt, en, nadat het goed hard was, de blokken hout weggenomen en de gebouwen laten zakken.

Het gebrek aan geld en de moeilijkheid van aanvoer, hadden hieraan wel de meeste schuld.

We zijn er echter gekomen, wat toch maar het voornaamste is. We kregen ook méer hulp. Een viertal jongens kwam ons vragen of ze bij ons in huis mochten komen; zij kwamen uit een dorp, drie dag-reizen van ons vandaan, en vertelden dat ze geen ouders meer hadden. Veel ruimte hadden we toen nog niet, maar we waren blijde hen te hebben: er was nog zooveel te doen. Ze moesten zich maar voorloopig met een onafgewerkte kamer tevreden

stellen. De jongens deden dit graag en daar de blijdschap van beide kanten kwam, kon er veel geschipperd worden.

Jongens van dien leeftijd, een jaar of twaalf, veertien, in zulke omstandigheden waarin zij verkeerden, kunnen het vaak moeilijk hebben. Een enkele To Laki mag eens anders handelen, de overigen trekken zich weinig van zulke jongens aan. Is er overvloed, nu ja, dan kunnen ze een handvol rijst krijgen, waarvoor ze een tegendienst verrichten, maar een To Laki, die van den eenen oogst op den andere leeft, kent zelden overvloed.

Mislukt een rijstooft gedeeltelijk, dan kan men zich gelukkig nog aan sago te goed doen.

Jongens, zooals die welke bij ons kwamen, worden vaak het bosch ingestuurd om daar sago te hakken. Veel kleeren krijgen ze niet, want een To Laki draagt zijn broek meestal zoover af, dat men dan moeilijk meer van een kleedingstuk spreken kan.

Zoo kwamen deze jongens dan ook met niet veel meer dan een schaamgordel om, bij ons.

Mijn vrouw zette zich dienzelfden avond nog achter de machine en al spoedig hadden ze een werkpakje, waar later nog een ander pak bij kwam, om er netjes in te zijn.

Hun gezichten straalden en ze toonden hun blijdschap door gewillig allerlei werk te doen. Zij voelden zich spoedig thuis, maar wat moet men aan elkaar wennen; zij even goed aan ons, als wij aan hen.

Gewoon om hun neus op de meest primitieve manier te snuiten, deden ze dit ook zoo bij ons, en veegden dan, alsof dit van zelf sprekend was, hun vingers aan de deurposten af, of ergens anders aan, waar ze dicht bij stonden. Dit was evenwel een zaak van gewoonte, die ze in huis spoedig nalieten en we konden later best het meel door een dezer jongens laten beslaan, al werd er een oogje in 't zeil gehouden, dat de handen goed gewasschen werden, dat hij een schoonen hoofddoek om had, enz.

De deur van onze huiskamer stond steeds open en een ieder, die maar zin had, mocht binnenkomen, hetzij om een praatje te maken, hetzij om een sigaretje te rooken.

Elken avond kwamen er eenige lieden uit het dorp oploopen, vooral de oude kapala kwam nogal eens aan.

Al is hij geen dorpshoofd meer, als oudste heeft hij echter veel invloed en het is dus van het grootste belang, hoe of zoo iemand ons gezind is.

Hij heeft steeds een aantal jongens bij zich, waaronder ook nog eenige kinderen van hem zijn. Deze helpen hem bij alles en hij zelf, ijverig en voortvarend zijnde, spoorde ook zijn jongens aan en zoo hebben zij samen menigen balk en heel wat planken binnengebracht.

Toen de menschen nog niet genegen waren, om hout voor ons te halen, ging hij heel voorzichtig te werk. Altijd vriendelijk, maar toch op een afstand. Wanneer ik zijn hulp kwam inroepen, om de menschen te bewegen hout voor ons te halen, dan antwoordde hij maar steeds, niets in de melk te brokkelen te hebben en verwees me naar het tegenwoordig dorps hoofd.

Dat hij ten opzichte van ons veranderd was, bleek reeds uit het halen van hout voor ons, maar het zal u straks nog duidelijker blijken.

Ook onze jongens waren meest 's avonds in de kamer bij ons. Ze hadden goed licht en hadden wat te rooken, en het was soms een gepraat en gelach onder elkaar, dat je er schik in had.

Ik had steeds gelegenheid, om het een en ander van de taal op te teekenen, en het eene woord haalde het andere aan, en mijn taalschat vermeerderde aardig.

In het begin van het hout halen, toen mijn vrouw nog niet boven was, en er menschen uit andere dorpen waren, die zoo 's avonds bij de lamp kwamen zitten, heb ik menig verhaal hooren vertellen en opgeschreven.

Nu hebben we de gelegenheid om ze te verwerken, waar tot nu toe geen tijd voor was. Al de woorden en uitdrukkingen, die we hadden opgeteekend, heb ik reeds in mijn woordenboek verwerkt.

Natuurlijk hadden die jongens wel eens iets onder elkander, vooral omdat ze niet allen van denzelfden stam waren en dan gaat de onderlinge hulp en verdraagzaamheid niet zoover als bij stamgenooten.

TONGGALA, onze huisjongen, bleek ook hier verborgen gave te hebben. Hij wist dikwijls met een rol en een grap de gemoederen tot bedaren te brengen.

Dank zij de hulp van die jongens, ging het afwerken van ons huis wat vlugger, doordat zij als jongmaatje den timmerlieden een handreiking konden doen. We moesten ook opschieten, want we waren de familie GOUWELOOS te wachten, die, uit Holland komende, den eersten tijd bij ons zou wonen, om wat van de taal te leeren en wat in te burgeren, om dan later zelf een post te stichten.

Wij hadden dadelijk veel hulp aan hen. GOUWELOOS hielp ons met het cementeeren, met het verder in orde maken van het terrein, kortom met alles wat zijn hand vond om te doen.

Dit had voor hem ook zijn voordeel. Door den geheelen dag met de jongens te zijn, leerde hij heel wat van de taal en bracht het er al spoedig zoover in, dat hij zich alleen redden kon.

We hadden nu ook de geneesmiddelen ontvangen, ons door het gouvernement voor de bevolking verstrekt.

Tot nu toe had de ziekenbehandeling zich beperkt tot het

verbinden van een versche wond of het toedienen van wat kinine. Voor het overige konden we niet veel anders dan raadgeven.

Nu konden ook andere gevallen met meer succes behandeld worden.

Sanggona bestond uit de samenvoeging van twee dorpen: het eigenlijke Sanggona en Mokowoe.

Onze vestiging aldaar was voor het dorps hoofd van Mokowoe aanleiding, om den gezaghebber te verzoeken met zijn onderhoorigen te mogen verhuizen, wat hem toegestaan werd. Eenige kilometers van Sanggona stichtte hij een gehucht: Watoe mokala (= groote steen).

Hij liet ons roepen, daar hij bij het hakken van bamboe gewond geworden was. GOUWELOOS en ik stegen te paard en zochten wij hem op; het bleek dat een vallende bamboe in zijn knie gedrongen was en ook het been beleedigd had. We hielpen hem en gingen hem om den dag opzoeken, nu eens GOUWELOOS, dan ik. Toen er zich ook water in de knieholte verzamelde en de man veel pijn leed, zeiden we den man dat hij naar Sanggona gebracht moest worden. Daar konden we hem meer bezoeken en beter helpen.

Dit vervoer ging al heel eenvoudig. Een vlot van bamboe was al heel vlug gemaakt en de patiënt werd te water naar Sanggona vervoerd.

Het duurde nog eenige weken, vóór hij beterde en toen het eenmaal zoover was dat de wond genezen en de pijn verdwenen was, wilde hij met alle geweld naar huis. We lieten van bamboe een paar krukken maken, om zijn been te sparen, hetwelk hij nog moeilijk gebruiken kon, en tot zijn eigene pret en dat der omstanders, hinkte hij, na eenige oefening, vlug langs den weg.

Vroeger waren die menschen aan zichzelf overgelaten en wanneer ze niet stierven aan infectie, dan hielden ze er toch het een of ander uit over.

Een ander maal werd een kind bij ons gebracht met verschillende wonden in het gezicht, haar lip was o. a. ingescheurd. We trachtten deze wond gedeeltelijk te hechten, maar terwijl ik daarmee bezig was, werd ik bij mijn been gegrepen. Omziende bleek het de moeder van het kind te zijn. De vader wilde haar meesleuren, terwijl hij mij op mijn vragenden blik antwoordde, haar in stukken te zullen slaan. Ik zeide hem daarmee even te wachten, dan konden we straks de zaak eerst onderzoeken.

Het bleek toen dat de vrouw het kind een stukje gedroogde visch gegeven had en daarmee op het erf gegaan zijnde een hond had ontmoet. Die hond was tegen haar opgesprongen en trachtte het kind haar visch te ontrukken. Bij die pogingen had het beest de wonden toegebracht en toen het kind tenslotte het stukje visch

in den mond stopte, viel hij ook daar aan, met het gevolg dat haar lip inscheurde.

Den volgenden dag moest de hechting verwijderd worden, daar de wond begon te etteren. Door eenige malen daags te behandelen kwam alles gelukkig in orde.

Dagelijks kwamen er meer menschen en, naar ik nu hoorde, is de naam van GOUWELoos nu gevestigd als wonderdokter. Iemand, die uit een ander dorp kwam, leed al maanden aan een oogontsteking, zoodat de man blind was.

Met een eenvoudige behandeling waren de oogen in zooverre hersteld, dat de man al op eenigen afstand de voorwerpen gaat onderscheiden.

Het dorps hoofd zelf was steeds dicht aan huis verbonden, omdat hij een groote beenwond had. Door hem geregeld Jood Kali te laten drinken en de wond te behandelen, genas deze. Mochten we Salversan-injecties geven, dan was hij een van de eersten die het noodig had.

Wanneer een dokter eens voor eenige dagen daar kon komen, behoefde hij niet onverrichter zake terug te keeren.

Maar genoeg over de ziekenbehandeling.

Dat dit een groot middel is om het vertrouwen der menschen te winnen, ligt voor de hand. Het bindt voorloopig den zendeling aan huis, maar dat kan verholpen worden door een jongen tot verpleger te laten opleiden. We hebben er een naar Bandoeng meegenomen en wanneer deze eenmaal zijn diploma gehaald heeft, kan die veel uit de handen nemen.

Het feit op zichzelf, dat de menschen komen met hun ziekten, bewijst al dat er verandering in hun houding gekomen was ten opzichte van ons. Zij merkten dat er van de kwade praatjes, uitgestrooid van Mohammedaansche zijde, niets aan was.

Vertrouwen moet gewekt worden en groeien, en het verheugt ons, de eerste teekenen daarvan gezien te hebben.

Dat er van Mohammedaansche zijde niet stil gezeten wordt, hebben wij u reeds verteld, doch wij zouden er meer van zeggen.

De To Laki hebben een dans, dien zij Moloelo noemen. Moloelo beteekent: Om iets heen draaien. Er wordt hand aan hand gedanst in een kring. Soms wordt eenvoudig een stok in den grond geplaatst en daar omheen geloopt, terwijl een der mannen zingt, waarop de anderen invallen. Hier is de zang het voornaamste. Alles gaat even kalm en bedaard.

Wij hebben het ook anders medegemaakt. Dit was in het huis, dat aan POMBILI had toebehoord.

Ook hier werd in een kring gedanst, zoowel door mannen als door vrouwen. In den kring hing een viertal koperen slagbekkens,

waarop door eenige menschen geslagen werd in verschillend tempo en maat, al naar de dans was. Eerst ging het heel kalm en werden eenige stapjes voor- en achteruit gemaakt, al rondgaande, terwijl ook hierbij gezongen en geantwoord werd. De oude menschen deden ook mede, waaronder ook de vader van POMBILI, een heel oud man met grijzen baard. Wij hadden al eens kennis met hem gemaakt, daar hij ons was komen opzoeken. Hij kwam om geneesmiddelen; hij zou nog graag kinderen willen hebben en of ik daar nu niets aan doen kon. Deze danste ook mede en het ging, al rook hij erg naar sterken drank, die hier uit gegist rijstwater bestaat. Ook de anderen waren er niet vrij van.

Hierna werd er een dans uitgevoerd, waaraan alleen de jongere mannen en vrouwen deelnamen. Nu werd er al vlugger en vlugger op de koperen slagbekkens geslagen. Soms werden de rechterbeenen hoog opgeschopt, de haren der vrouwen raakten los uit haar wrong. Ten slotte hielden ze buiten adem op, liepen regelrecht naar de rivier en gingen tot hun middel in het water. Dat het voor hun gezondheid minder geschikt was, om zich zoo plotseling af te koelen, scheen voor hen van minder belang.

Toen wij ze uit huis gevolgd waren, zagen we, wat ons bij het komen niet opgevallen was, een klein huisje, waarin de Mohammedaansche goeroe zijn intrek genomen had.

Wat de aanleiding geweest was voor dit bijeenkomen, konden we toen niet te weten krijgen. Later hoorden we, dat een der vrouwen van POMBILI, de man had er even acht, hertrouwd was. Daartoe had zij de bemiddeling van dien goeroe ingeroepen.

Het stamhoofd en die goeroe waren dikwijls te zamen in ons dorp. Dit hoofd staat sterk onder den invloed van dien goeroe. Dit bleek o. a. hieruit, dat het vroegere dorpshoofd zich kwam beklagen dat het stamhoofd hem beleedigd had. Deze had er aanmerking op gemaakt, dat hij als een Hollander gekleed ging; hij moest, gelijk hij, in een sarong loopen, en niet in een broek en jasje. Ook de jongens van ons werden aangehouden en onvriendelijk aangesproken over hun kleeding. Ik gaf GOUWeloos den raad, dit nog maar zoolang aan te zien totdat het hoofd zich aan meerdere dingen schuldig maakte en hem dan aan te klagen.

Dit optreden van het stamhoofd drijft juist de menschen naar ons toe, terwijl het anders bedoeld was.

Toen ik den ouden kapala vroeg, I DANGGA heet hij, waarom ze toch steeds den goeroe riepen, wanneer er een doode was, toen antwoordde hij mij, dat het stamhoofd gezegd had hen te zullen aanklagen bij den gezaghebber, wanneer ze dit niet deden. De gezaghebber had het zoo bevolen. Dit is natuurlijk een praatje van dit stamhoofd. De gezaghebber kan zoo iets nooit bevelen

hebben. We laten hem nog maar zijn gang gaan, want hij werkt juist de menschen naar ons toe.

Wanneer er een karbouw geslacht is, komt I DANGGA ons steeds een stuk brengen en wil er geen betaling voor hebben.

Op een dag komt hij oploopen met een man of tien. Hij vertelde ons dat ze van plan waren om hun tuinen te gaan aanleggen. Zij waren echter bevreesd voor de booze geesten, die vooral in het bosch huizen. Al de ongevallen en ziekten worden dan ook aan die geesten toegeschreven.

Wat ze dan kwamen doen, zoo vroeg ik.

Mijnheer vragen, of die wilde maken, dat die geesten hen niets deden, antwoordden zij.

Dan zal ik voor jullie bidden, was mijn wederwoord.

Toen greep I DANGGA mijn hand, drukte die en zeide zijn menschen dit eveneens te doen, wat ze ook deden.

Zij verwachtten blijkbaar meer van het aanraken van mijn hand, dan van mijn gebed. Toen vertrokken ze.

Varkensvleesch eten ze niet; er loopen echter geruchten, dat ze het wel doen. In Mowewe evenwel hebben we den afschuw der jongens voor varkensvleesch gezien.

Een slang had een varken gegrepen en op het geschreeuw van het beest schoten eenige jongens toe, ook ik. Het was een slang van zes meter lengte, die zich om het varken geslingerd had. Beide beesten werden afgemaakt, het varken geslacht en 's avonds opgedischt. Ook de jongens kregen hun deel van den buit. De Minahassische jongens lieten zich niet onbetuigd, maar de andere jongens liepen weg. Ze wilden niet in de nabijheid blijven.

Wij voor ons namen het besluit voorloopig geen varkensvleesch te eten.

In Kolaka zijnde, had ik nog een ontmoeting met een slang. Met mijn rug naar het licht gekeerd, zat ik een krant te lezen, met een arm op tafel leunende. Ik had zoo een poos gezeten en keek toen even op. Tot mijn schrik viel mijn oog op een slang, die met zijn kop op minder dan een decimeter afstand van mijn hand lag. Hem zien, opspringen en wegloopen, was 't werk van een oogenblik. 't Beest was over tafel naar mij toegekropen, terwijl het verdere van zijn lichaam nog over den grond lag. Ik snelde naar de keuken, alwaar ik een hakmes gezien had, hetwelk evenwel niet te vinden was. Terugkomende, was de slang op mijn stoel gaan zitten, had daar een warm plekje opgezocht. Toen ik daarna met een inlandsch soldaat kwam, die hem met zijn klewang wel een kopje kleiner zou hebben gemaakt, was hij verdwenen.

Nu we het over die slangen hebben, herinner ik me nog een

komisch voorval. Het was op den dag dat POMBILI gearresteerd zou worden. VAN DER KLIFT en ik sliepen bij elkander, met de hoofden van elkaar af, maar, omdat er te weinig ruimte was, met onze beenen langs elkaar. 't Was stikdonker. Ik voelde iets langs mijn voeten schuifelen en ik trachtte met mijn voeten te onderkennen wat het wezen mocht. Toen mij dit niet gelukte, kwam ik stil overeind en stak mijn hand uit. VAN DER KLIFT had aan den anderen kant hetzelfde schuifelend gevoel waargenomen, had ook met zijn voet trachten te onderkennen, was ook overeind gekomen en had ook zijn hand uitgestoken. Zoo kregen we in de duisternis elkanders hand te pakken en schoten we beiden in lachen uit.

Nu rest ons nog twee zaken te vermelden: Den doop van ons zoontje en ons vertrek naar Java.

Nu de familie GOUWELOOS gekomen was, hadden wij ons voorgenomen om op den Eersten Kerstdag ANDRIES te doopen. Graag hadden wij ons orgel boven gehad en daarom vertrokken GOUWELOOS en ik naar Mowewe om het te halen. Vóór de Kerstdagen ging dit evenwel niet meer en stelden we den doop uit tot den laatsten dag van het vorig jaar.

Al de menschen uit het dorp werden uitgenoodigd om daarbij tegenwoordig te zijn. 's Morgens werd een karbouw geslacht en alles voor een groot feestmaal toeberaid.

In den loop van den morgen kwam een zestigtal menschen op onze voorgalerij, waaronder het dorpsheofd, 1 DANGGA het oud-heofd.

Na een korte inleiding wat de doop inhield, had de plechtigheid plaats. Daarna kwamen ze ons allen de hand geven en zetten we ons aan den maaltijd. Het smaakte allen best, maar er bleef nog heel veel over. We volgden de volksgewoonte, door allen van het overgeblevene mede te laten nemen. Zoo zal het verhaal over BENJAMIN ook wél moeten worden opgevat: hij kreeg toch vijfmaal zooveel als de anderen. Hij zal wel niet zooveel meer dan zijn broers hebben gegeten, maar meer dan zij medegenomen hebben op reis.

Het was een heerlijke dag, dien we ook onder elkander tot een bijzonderen dag gemaakt hebben.

En nu ons vertrek naar Java.

Nog in Mowewe zijnde, had mijn vrouw veel last van hoofdpijn. Zij was haast geen uur zonder. Wij dachten dat het wel zou verdwijnen wanneer we eenmaal een ruimer huis zouden hebben en het kofferleven achter den rug zou zijn. 't Werd evenwel niet beter en toen de familie GOUWELOOS eenmaal ingeburgerd was, namen we eindelijk het besluit om naar Java te gaan. Het liet zich zóó ernstig aanzien, dat we dachten naar Holland te moeten. Gelukkig

behoefde dit niet. Wij zijn nu vier maanden hier, en we kunnen God danken dat mijn vrouw nu zoover is, dat ze haast haar hoofdpijn niet meer heeft. Wanneer zij nu nog wat sterker wordt, zal het misschien nog kunnen gebeuren, dat we terug mogen gaan.

Zoo eindigen we dan met de bede dat God onzen wensch verhoore.

Gedurende ons verblijf hier op Java hadden we de gelegenheid om de verhalen, die we in Sanggona verzameld hadden, te bewerken en eenige liederen in de taal der To Laki over te brengen; misschien brengen we het nog wel tot een zangbundeltje.

Schoolkisten van den Zendingsstudie-Raad.

Evenals vorige jaren vestigen wij Uwe aandacht op onze Schoolkisten, bevattende voorwerpen uit: Nieuw-Guinea (2 kisten), Midden-Celebes, Suriname, West- en Midden-Java. Deze collecties zijn allereerst bedoeld voor lagere scholen, maar zijn, gelijk uit de praktijk blijkt, ook zeer geschikt om op Zendingsvergaderingen, Zondagsscholen en dergelijke te demonstreeren.

De propaganda voor deze kisten bevelen wij U ten zeerste aan.

De Midden-Java-kist bevindt zich bij: P. TIMMERMANS, te Zuidhorn, terwijl al de andere kisten aan te vragen zijn bij het Bureau van den Zendingsstudie-Raad, Domplein 25, te Utrecht.

Boekbespreking.

Onze Zendingvelden „West-Java,” door M. LINDENBORN, Zendingdirector.

Het is vaak zeer moeilijk, op zich te nemen, een boek te recenseeren. Vooral als het iemand geldt, dien men goed kent en met wien men sympathiseert.

Zal de recensie gunstig zijn? Of valt het boek niet mede? Wel heel hard, om het werk van een vriend af te breken! Ik wist wel dat ik niet in die moeilijkheid zou komen, wanneer ik op mij nam dit werk van onzen Director LINDENBORN te recenseeren. Wel dook een ander bezwaar voor mij op. De stof, in dit boek verwerkt, is zooveel en zoo belangrijk, dat ik in de verleiding zou komen er heele stukken uit te citeeren, om de lezers van ons Orgaan er mede van te doen genieten. Ds. LINDENBORN heeft in dit boek regelmatig een massa stof verwerkt. Na eerst zijn indrukken van land en volk in een tweetal hoofdstukken gegeven te hebben, teekent hij ons de oudste geschiedenis van Java, het Hindoe-tijdperk en de komst van den Islam. Zeer duidelijk laat hij ons zien de vermenging der verschillende godsdiensten. De